

dents perceived as the most significant events of their own living space are characterized using content analysis. Major stressors, as well as behavioral responds to them are highlighted in the article. The results of the study state that college students are more sensitive to academic stressors, when teenagers and adults appreciate events that take place in the family as the most significant stressor in their own living space. Therefore the results of content analysis found that the whole nature of the problems and difficult life situations of teenagers and adolescents is similar, while the content and the expressiveness are specific.

Using standardized methods, features of coping behavior with difficult situations by teenagers, youths and adults are defined. The comparison of the results of the study on the basis of personal and situational approaches to determinants of coping phenomenon is made. The results below norms on the scales of problem-oriented coping indicate low level of the focus on the real action in difficult situations, lack of the skills to form algorithms and to define, recognize and solve subjectively important situations. The most alarming negative indicators of coping behavior of the adults are: insufficient use of social coping resources, increase of the rate of the indirect manipulative actions in the repertoire of one's coping behavior, decrease of the positive reevaluation of a difficult situation and pessimism.

The results of the study proved that all categories of the studies respondents have problems with a repertoire of coping behavior which can be characterized as partially unproductive.

Key words: coping, coping behavior, stressor, living space, coping strategies, personality.

Отримано: 25.06.2014 р.

УДК 378,147.016;811,111'253

О.С. Кочубей

kochubei_vlad@ukr.net

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ СТРУКТУРНИХ КОМПОНЕНТІВ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦЯ

Kochubei O.S. Psychological analysis of the structural components of the expert's translation competence / O.S. Kochubei // Problems of Modern Psychology: Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, G.S. Kostyuk Institute of Psychology at the National Academy of Pedagogical Science of Ukraine / edited by S.D.Maksymenko, L.A.Onufrieva. – Issue 25. – Kamianets-Podilsky: Aksioma, 2014. – P. 138-152.

О.С. Кочубей. Психологічний аналіз структурних компонентів перекладацької компетентності фахівця. Стаття розглядає проблему виокремлення структурних компонентів перекладацької компетентності фахівця. Особливу увагу приділено психологічному аналізу структурних компонентів, що є важливою передумовою навчання майбутніх фахівців. Стаття містить виклад основних напрямків в психологічній структурі перекладацької компетентності фахівця. Розглядається структура «перекладацької діяльності» з точки зору різних психологічних підходів. У статті розглянуто складові перекладацької компетентності та місце перекладацької компетентності щодо інших компетентностей. Проводиться аналіз поняття із урахуванням думок різних вітчизняних та зарубіжних науковців. Перераховується низка вимог, яким повинен відповідати компетентний фахівець перекладу. Представлено загальні принципи організації навчання перекладу, формування перекладацької компетенції у фахівців іноземної мови. Розкрито проблематику вітчизняних і зарубіжних психолого-педагогічних досліджень у сфері компетентної професійної підготовки фахівців. Представлено загальну характеристику структурних компонентів перекладацької компетентності фахівця, визначені основні характеристики, в яких відображуються вимоги до сучасного спеціаліста. У статті досліджено психологічні особливості, що інакше визначають перекладацьку компетентність фахівця. Зроблено висновок про недостатню розробленість психологічних компонентів структури перекладацької компетентності фахівця та доцільність у подальших дослідженнях та більш глибоке виокремлення структурних компонентів перекладацької компетентності.

Виклад матеріалу подано в руслі моделі, що трактує переклад як засіб міжмовної комунікації, специфіка якого визначає сукупність знань і умінь, які фахівець отримує в процесі навчання.

Ключові слова: переклад, перекладознавство, мовна особистість, комунікативна діяльність, компетентність, картина світу, засоби спілкування, смислове сприйняття, професійна діяльність.

О.С. Кочубей. Психологический анализ структурных компонентов переводческой компетентности специалиста. Стаття рассматривает проблему выделения структурных компонентов переводческой компетентности специалиста. Особое внимание уделено психологическому анализу структурных компонентов, являющихся важной предпосылкой обучения будущих специалистов. Стаття содержит изложение основных направлений в психологической структуре переводческой компетентности специалиста. Рассматривается структура «переводческой деятельности» с точки зрения различных психологических подходов. В статье рассмотрены составляющие переводческой компетентности и место переводческой компетентности относительно других компетенций. Проводится анализ понятия с учётом мнений различных отечественных и зарубежных учёных. Перечисляется ряд требований, которым должен отвечать компетентный специалист перевода. Представлены общие принципы организации обучения переводу, формирования пере-

водческой компетенции у специалистов иностранного языка. Раскрыто проблематику отечественных и зарубежных психолого-педагогических исследований в области компетентной профессиональной подготовки специалистов. Представлена общая характеристика структурных компонентов переводческой компетентности специалиста, определены основные характеристики, в которых отображаются требования к современному специалисту. В статье исследованы психологические особенности, которые иначе определяют переводческую компетентность специалиста. Сделан вывод о недостаточной разработанности психологических компонентов структуры переводческой компетентности специалиста и целесообразность в дальнейших исследованиях и более глубинное выделение структурных компонентов переводческой компетентности.

Изложение материала представлены в русле модели, которая трактует перевод как средство межъязыковой коммуникации, специфика которого определяет совокупность знаний и умений, которые специалист получает в процессе обучения.

Ключевые слова: перевод, переводоведение, языковая личность, коммуникативная деятельность, компетентность, картина мира, средства общения, смысловое восприятие, профессиональная деятельность.

Постановка проблеми. Одним із центральних положень, визначених у Національній доктрині розвитку освіти в Україні в 21 столітті, є створення умов для підготовки фахівців, здатних практично втілювати нові прогресивні методики й технології навчання, інтегруючи всі етапи навчально-виховного процесу з кращими здобутками світової культури. У цьому контексті процес підготовки компетентних фахівців іноземної мови спрямовується на формування у студентів умінь реалізовувати технології, поєднуючи класичні й інноваційні підходи до навчання у площині особистісного бачення.

Актуальність. У самій психології не існує однозначної думки щодо структурних компонентів перекладацької компетентності фахівця, що істотно ускладнює вирішення завдань, пов'язаних із визначенням психолого-педагогічних умов розвитку перекладацької компетентності майбутніх перекладачів. Відповідно, залишаються нерозкритими психолого-педагогічні аспекти змісту та форм відповідної навчальної діяльності, які істотно впливають на ефективність виконання майбутнім перекладачем його професійної діяльності. Тому особливої актуальності набуває проблема визначення структурних компонентів перекладацької компетентності фахівця, що передбачає науково обґрунтований аналіз його змісту та структури, вивчення форм і методів теоретичної та практичної діяльності фахівця, психологічний аналіз

навчальної діяльності, у процесі якої відбувається становлення майбутньої професійної діяльності перекладача.

Мета дослідження – проаналізувати структурні компоненти розвитку перекладацької компетентності фахівця та встановити умови, за яких цей процес набуває цілеспрямованого та керованого характеру.

Виклад основного матеріалу. Термін «перекладацька компетентність» вперше був вжитий американським лінгвістом Д.Хаймсом [16]. Це поняття було розроблено вченим як альтернативне існуючому поняттю про ідеального учасника комунікації (або про ідеального комуніканта) в теорії структурної лінгвістики, яке запропонував Н.Хомський [14]. Сутність поняття «ідеальний комунікант» полягала в правильному, грамотному, безпомилковому та адекватному змісті висловлюванню вживанні мови. Підхід Д.Хаймса кардинально змінив існуючі наукові уявлення про лінгвістичну компетентність, яка розглядалась Н.Хомським як якість людини, що досконало знає свою мову і не знаходиться під впливом «таких граматично іррелевантних умов, як обмеження обсягу пам'яті, відволікання уваги і знаходження помилок – випадкових або систематичних у застосуванні своїх знань у професійних комунікативних ситуаціях» [14, с.14]. Д. Хаймс виходить передусім, з того, що перекладач працює з двома мовами, одна з яких є для нього нерідною, тому в його діяльності завжди будуть елементи творчості.

Подібне розуміння перекладацької компетентності наводить нас на думку про те, що навколо цього поняття існує досить багато ситуативних ознак. Можна вважати, що місце, час, вік комунікантів, їх соціальний статус, емоційний, фізичний, психічний стан на момент спілкування, рівень розумового розвитку, стиль поведінки, виховання і таке інше впливають на результат перекладацької діяльності. Ці ознаки, залежно від їх сукупного домінування в тій чи іншій ситуації, можуть як перешкоджати, так і надавати позитивний вплив на процес перекладу та його результат.

Деяко інше структурування перекладацької компетентності пропонується іншими дослідниками, згідно з якими це поняття містить у собі такі компоненти, як лінгвістичні знання (до них автори відносять паралінгвістичні і невербальні явища), інтерактивні навички в будь-яких конкретних ситуаціях, а також знання про культурне значення іншомовної лексики, яка вживається фахівцем в процесі перекладу. В структурному плані цей підхід відрізняється від перерахованих вище тим, що знання про культурне значення іншомовних слів в парадигмі культури не

можуть розглядатися та аналізуватися окремо від знання лексики в цілому, від дискурсу тощо.

Цікавим є підхід німецького вченого Г.Меленка [15]. У його дослідженнях зустрічається поняття «вербальна перекладацька компетентність», яке означає здатність однієї людини впливати на іншу засобами мови і певним чином реагувати на ці засоби. У структурі вербальної перекладацької компетентності автор розрізняє прагматичну, семантичну і синтаксичну, які співвідносяться зі сферами висловлювання. Аналогічно усім вищеперахованим визначенням виділені аспекти перекладацької компетентності також можна розглядати з двох позицій, зокрема лінгвістичної і прагматичної.

В науковій літературі (Н.М.Гавриленко, І.О.Зимня, Л.Ткаченко, А.П.Чужакін) поняття «вербальна перекладацька компетентність» розглядається як здатність однієї людини впливати на іншу. У психології під впливом розуміють цілеспрямоване перенесення інформації від одного учасника взаємодії до іншого. Так, впливати можна на стан, поведінку і на особистісно-сміслові утворення суб'єкта. Отже, розуміння іншомовної перекладацької компетентності, запропоноване Г.Меленком, дозволяє виділити в структурі цього поняття не тільки перцептивну, а й інтерактивну сторони.

Отже, перекладацька компетентність пов'язана зі здатністю передачі-сприймання інформації; з оволодінням різними засобами спілкування (вербальними, невербальними); із особистісним впливом (персоналізація, відтворення себе в іншому); із досягненням однакового сприйняття комунікативної ситуації.

Більшість вчених (Л.К.Латишева, О.М. Леонтьєв, І.І.Халеєва, В.Н.Комісаров) вважають, що перекладацька компетентність передбачає певний рівень розвитку соціальної сенситивності, соціальної спостережливості, пам'яті й мислення (розуміння), уяви, що виявляються найбільш повно в рефлексивності, емоційної чутливості (емпатії) і т.д. За допомогою перекладацької компетентності фахівець здатен продемонструвати певний рівень знань з дисциплін, а також практичних умінь, які забезпечують успішність комунікацій (володіти соціальною перцепцією, розуміти, а не лише візуально сприймати; презентувати себе у спілкуванні; оптимально будувати своє мовлення в психологічному плані, тобто мати вміння мовленнєвого і немовленнєвого контакту).

У межах теорії і практики міжкультурного спілкування перекладацька компетентність розглядається як складне особис-

тісне утворення, в яке входять знання, соціальні настановлення, вміння та досвід у галузі міжособистісного спілкування; перекладацька компетентність аналізується як система внутрішніх засобів регуляції фахівцем власних комунікативних дій; як орієнтування у спілкуванні, засноване на знаннях й емпатійному досвіді індивіда, а також на вільному опануванні засобами спілкування, в тому числі – й кроскультурними [6].

У дослідженнях І.В.Макаровської перекладацька компетентність розуміється як система психологічних знань фахівця про себе й інших, умінь і навичок в спілкуванні, стратегій поведінки в соціальних ситуаціях, що дозволяє спеціалісту будувати міжособистісне спілкування відповідно до цілей і умов перекладацької діяльності [10].

Під перекладацькою компетентністю О.В.Воловик розуміє сукупність лінгводидактичних, лінгвокомунікативних та лінгвокраїнознавчих знань, навичок і умінь перекладача в практичному використанні мови у змінних комунікативних ситуаціях і умовах мовотворення. Лінгвістична компетенція (термін Н.Хомського) входить в перекладацьку компетенцію (термін Д.Хаймса), і під останньою розуміється О.В.Воловик як володіння лінгвістичною компетенцією, тобто певною сумою відомостей мовного характеру, вміннями співвідносити мовні засоби із завданнями та умовами спілкування, а також здатність перекладача організувати кроскультурне спілкування з урахуванням соціальних норм поведінки та комунікативної доцільності висловлювання [4].

Н.В.Копилова розуміє перекладацьку компетентність як сукупність сформованих професійних знань, комунікативних і організаторських умінь, здібностей до самоконтролю, емпатії, культури вербальної і невербальної взаємодії. В цілому перекладацьку компетентність Н.В.Копилова розглядає як складову частину психологічної компетентності, яка свого роду є інтегративною якістю особистості, що виникає у процесі «взаємодії і гармонізації» компетентностей, які відносяться до взаємодії і діяльності людини. Це, насамперед, наступні компетентності:

- *компетентність виконання пізнавальної діяльності* як здатність створення і розв'язання нестандартних, проблемних ситуацій – їх продуктивне і репродуктивне пізнання і дослідження;
- *компетентність самовдосконалення* як здатність до самостійного професійного; мовленнєвого і мовного розвитку; оволодіння культурою рідної мови, володіння іноземною мовою;

- *компетентність соціальної взаємодії* як здатність адекватного встановлення взаєморозуміння, уникнення конфліктів, створення клімату довіри;
- *компетентність в спілкуванні* як здатність цілком адекватної взаємодії у процесі знаходження вербальних і невербальних засобів і способів формування й формулювання думки під час її породження і сприйняття рідною та нерідною мовами;
- *компетентність інформаційно-технологічна* як здатність користуватися, відтворювати, удосконалювати засоби та способи отримання і відтворення інформації в друкованому та електронному виглядах [8].

На думку В.П.Павлової, поняття «перекладацька компетентність» певним чином корелює з дефініцією «міжкультурна компетенція» за такими характеристиками:

- відчуття ідентичності на рівні нації, колективу, особливо в плані виконання фахівцем професійної діяльності, згідно з ціннісно-смісловою системою певного соціуму;
- знання культури, яке дозволяють розглянути характеристики її представників зсередини і застосувати певний набір правил етикету відповідно до національних або місцевих (локальних) традицій, норм, звичок тощо;
- культурні норми і принципи, важливі для аналізу культури діяльності в даному соціумі;
- володіння інструментами і методами відтворення культури;
- усвідомлення численних потреб ринку праці та поліпшення методів роботи з національними меншинами та етнічними групами у своїй країні та за кордоном;
- участь у роботі міжнародних організацій та ін. [12].

На думку багатьох науковців, поняття «перекладацька компетентність» пов'язане і з таким поняттям, як «міжкультурна взаємодія». У системі освіти міжкультурна взаємодія постає способом осягнення картини світу. Найбільш адекватними постулатами картини світу є її визначення як вихідного глобального образу світу, що покладений в основу світобачення перекладача, який репрезентує базові характеристики світу в розумінні її носіїв, і є результатом професійної активності людини в цілому. Картина світу – дуалістична за своєю природою. Вона існує як неопредмечений елемент свідомості і життєдіяльності людини, а також у вигляді опредмечених фреймів, які постійно з'являються в результаті життєдіяльності людини. «Відбитки»

картини світу можна виявити в мові, жестах, образотворчому мистецтві і музиці, ритуалах, мові, етикеті, міміці, моді, способах ведення господарства, технологіях, побудованих з урахуванням «логіки» предметного світу, а також соціокультурних стереотипів поведінки людей і т.д.

Інакше кажучи, з одного боку, картина світу експлікує образи світу, пов'язані з життєдіяльністю людини, а з другого – має місце процес виникнення нових образів світу, здійснюваних у ході спеціальної рефлексії систематичного характеру. Слід зазначити, що індивідуальна картина світу синтезує в собі єдність «особистого» і «народного». Оскільки картини світу різних людей мають загальне ядро, яке за своєю суттю вирізняється «народним» характером, вони є категоріями, які можна порівняти. Постаючи універсальним посередником між різними сферами людської культури, картина світу сприяє інтеграції людей в суспільстві. За твердженням А.Л.Тряпціної [2], соціальна потреба в картині світу полягає в бажанні досягти єдності бачення дійсності, створити засіб, що забезпечує інтеграцію індивідів і груп й загальне керівництво різноманітними професійними діяльностями.

Розглянуті визначення перекладацької компетентності повною мірою відображують розуміння авторами перекладу як процесу мовного перекодування. Однак у таких підходах не приділяється належної уваги психологічним особливостям професії. Ми не можемо погодитися з таким підходом, вважаючи його дещо спрощеним.

Інакше визначають перекладацьку компетентність фахівці І.І.Халеева та В.В.Сафонова. Вчені розглядають перекладача як суб'єкта культури і включають в структуру досліджуваного явища соціокультурний компонент, відводячи важливу роль в перекладацькій компетентності вмінню проектувати на висловлювання в тексті суб'єктні можливості реципієнтів, які беруть участь в перекладацькій діяльності, враховуючи відмінності в фонових знаннях і в обстановці спілкування [13]. Поділяючи точку зору цих вчених, Н.В. Комісаров в перекладацькій компетентності філолога виокремлює поряд із соціокультурним компонентом лінгвістичний і соціально-психологічний. Лінгвістична складова відображує специфіку міжмовної діяльності перекладача. Соціокультурна ж включає в себе країнознавчий (наявність уявлень про національні надбання) і культурологічний (наявність уявлень щодо національного менталітета) компоненти. Соціально-психологічна складова вміщує міжособистісний і комунікативний компоненти [6].

Отже, стає цілком очевидним, що думки вчених, які займаються проблемою професійної компетентності перекладачів, дещо різняться. Деякі вважають достатнім лише добре володіти іноземною мовою, в той час як інші бачать необхідність в екстралінгвістичних якостях, що включають знання, вміння та навички психологічного, культурологічного, країнознавчого характеру.

Знайомство з навчальними матеріалами про вищу освіту в різних країнах світу (Великобританія, Франція, Фінляндія, Швейцарія), аналіз робіт вітчизняних і зарубіжних дослідників у цій галузі дозволяють нам зробити висновок про те, що важливою складовою підготовки майбутніх перекладачів є психологічний компонент. Сучасні перекладознавці (Ю.В.Попов, В.Н.Комісаров, Г.Є.Мірам, Д.Робінсон, Г.В.Чернов та ін.) пояснюють таку необхідність специфікою професії, яка відноситься до класу «людина-людина».

Г.Є.Мірам небезпідставно вважає, що перекладацькі вміння та навички слід формувати і розвивати разом з необхідними психологічними характеристиками, такими як стійкість уваги і обсяг оперативної пам'яті. При цьому частина умінь має бути перетворена в автоматичні навички і застосовуватися перекладачем інтуїтивно [11, с. 314].

Разом з тим, вважає Я.В.Левковська, в структурі перекладацької компетентності слід виокремити ще один компонент, який відображує вимоги до сучасного спеціаліста – інформаційно-технологічну компетентність [9]. Підтверджуючи необхідність виділення даної складової, слід зазначити, що зі вступом людини в епоху інформаційного суспільства зросла роль інформаційних комунікаційних систем, з'явився Internet Explorer, електронні засоби перекладу (електронні словники, машинні перекладачі та ін.). Суттєво зросла кількість переговорів за допомогою теле- і відеоконференцій. Отже, перекладач має знати особливості використання обладнання (пульту синхронного перекладу, багатоканального теле- і відео- зв'язку, різних проекторів для презентацій і т.ін.).

Найбільш надійними серед систем автоматизованого перекладу вважаються різні версії програм Socrat і Stylus, Lingvo Office for Windows 95, Prompt. Останнім часом досить широкого поширення набула система перекладацької пам'яті Trados (TranslationMemory). Слід зазначити, що рівень машинного перекладу за багатьма параметрами суттєво відстає від професійного перекладу. Проте, програми комп'ютерного перекладу є досить корисною підмогою для швидкого ознайомлення зі змістом певного документа, написаного іноземною мовою, з метою

отримання важливої інформації і планування подальших дій з його професійного перекладу. Знання програм для перекладу, їх переваг і недоліків, вмінь працювати з ними стає необхідним компонентом підготовки сучасного перекладача.

Розглядаючи інформаційно-технологічну складову професійної компетентності перекладача, А.С.Белкін користується терміном «інформаційна компетенція» і наповнює її наступним змістом: знання та вміння, що стосуються аналітичної переробки інформації; знання інформаційних потоків в галузі професійної діяльності; вміння вилучати інформацію з різних джерел і ефективно її використовувати; конкретні навички з використання сучасних технічних засобів, розуміння їх застосування для автоматизації перекладацьких операцій [3].

Зрештою, аналіз наукових праць таких авторів, як В.Н.Комісаров, Г.Є.Мірам, Л.К.Латишев, Р.К.Миньяр-Белоручев, В.В.Сафонова, І.І.Халеева та ін., виявив принципово значущі положення і певну систему поглядів на проблему професійної компетентності перекладача.

Результати аналізу наукової літератури дозволили сформулювати власне поняття перекладацької компетентності майбутнього фахівця, під якою ми розуміємо здатність приймати ефективні рішення у процесі здійснення професійної діяльності з опорою на знання, уміння, навички, а також особистісні якості, необхідні перекладачеві для успішного виконання професійної діяльності. При цьому професійна компетентність майбутнього перекладача не є якимсь новоутворенням, а інтегративною характеристикою фахівця, що вміщує наступні взаємопов'язані компоненти:

- *гносеологічний компонент* – необхідні перекладачеві професійні знання, що включають належне володіння мовами і технікою перекладу, обізнаність перекладача в галузі науки, представником якої він є. Їх обсяг і рівень і є головними характеристиками перекладацької компетентності;
- *етнолінгвістичний компонент* – вміння вибудовувати професійну діяльність з урахуванням психічних, етнічних і т.д. особливостей іншої культури, побуту і звичаїв представників іншої країни;
- *психологічний компонент*, що включає:
 - *соціально-перцептивну складову*, яка передбачає такі характеристики, як воля, емпатія, доброзичливість, проникливість і спостережливість;
 - *аутопсихологічну складову*, яка виявляється в умінні майбутнього перекладача використовувати і розвивати

власні ресурси, прагнути постійного саморозвитку та самовдосконалення, а також у готовності і здатності особистості до цілеспрямованої психічної роботи з метою зміни властивостей особистості, її поведінки, діяльності і взаємостосунків з метою прогресивного особистісно-професійного становлення;

- *інформаційно-технологічний компонент*, що передбачає знання, уміння, навички, способи діяльності у сфері в області роботи з професійно значущою інформацією (пошук необхідної інформації, її подальший аналіз, обробка, зберігання, обмін) за допомогою інформаційних технологій (ІТ). Такі ІТ включають в себе: електронні словники, електронні перекладачі, системи виду Translation Memory, всевітню мережу Internet Explorer та ін.

Висновки. Отже, ми бачимо, що в науковій літературі не існує єдиної думки стосовно структури перекладацької компетентності. Хоча всі автори розуміють під цим поняттям цілісний феномен, що складається з певних компонентів, які так чи інакше відображають знання, вміння та навички перекладача, що дозволяють йому успішно здійснювати професійну діяльність.

Перспективи подальших досліджень. Подальші дослідження будуть спрямовані на більш глибоке виокремлення структурних компонентів перекладацької компетентності, пошук ефективних шляхів їхньої класифікації та розробки відповідних програм, спрямованих на підвищення перекладацької компетентності майбутніх фахівців, так як перекладацька компетентність є інтегративною характеристикою фахівця, що вміщує певні взаємопов'язані компоненти, які є важливими у структурі перекладацької компетентності студентів-філологів.

Список використаних джерел

1. Адольф В.А. Формирование профессиональной компетентности будущего учителя /В.А. Адольф // Педагогика. – 1998. – № 1. – С. 72–75.
2. Акулова О.В. Школьное образование в современных социокультурных условиях [Текст]: монография / О.В. Акулова, С.А.Писарева, Е.В Пискунова, А.П Тряпицына; под ред. А.П. Тряпицыной. – СПб.: ПетроПресс, 2005. – 181 с.
3. Белкин А.С. Компетентность. Профессионализм. Мастерство / А.С.Белкин. – Челябинск: ОАО «Юж.-Урал. кн. изд-во», 2004. – 176 с.

4. Воловик Н.В. Формирование профессионально-педагогического интереса у будущих офицеров в системе гражданского вузовского образования: автореф. дис. на соискание науч. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.08. «Теория и методика профессионального образования» / Н. В. Воловик. – Чебоксары, 2004. – 24 с.
5. Емельянов Ю.Н. Теория формирования и практика совершенствования коммуникативной компетентности: автореф. дисс. на соискание науч. ступеня докт. псих. наук: спец. 19.00.07 «Педагогическая и возрастная психология» / Ю.Н.Емельянов. – Л., 1991. – 38 с.
6. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты): [Текст] / В.Н. Комиссаров. – М.: Высшая школа, 1990. – 253 с.
7. Комиссаров В.Н. Пособие по переводу с английского языка на русский. Ч. 1, Ч. 2. / В.Н. Комиссаров, Я.И.Рецкер, В.И.Тархов – М., 1975.
8. Копылова Н.В. К вопросу о становлении личностно-профессиональных качеств будущего специалиста / Н.В.Копылова // Вопросы психологии. – 2005. – № 1. – С. 14 – 17.
9. Левковская Я.В. К вопросу о формировании профессиональной компетентности устного переводчика / Я.В. Левковская // Актуальные проблемы лингвистики и межкультурной коммуникации: Межвуз. сб. науч. тр./ под ред. Т.В. Емец, Е.В. Дозорова, В.П. Казикиной. – Магнитогорск: МаГУ, 2003. – № 1. – С. 81–86.
10. Макаровская И.В. Коммуникативная компетентность и представления учителя о себе: автореф. дисс. на соискание науч. ступеня докт. псих. наук: спец. 19.00.07 «Педагогическая и возрастная психология» / И.В. Макаровская. – СПб., 2003. – 195 с.
11. Мирам Г.Э. Основы перевода / Г.Э. Мирам, В.В. Дайнеко, А.М. Гон, Л.А. Тарануха, М.М. Грищенко. — К.: Эльга, 2006. — 280 с.
12. Павлова В.П. Некоторые аспекты психологического обоснования обучения письменной речи на втором языке / В.П. Павлова // В помощь преподавателям русского языка как иностранного. – М.: изд-во МГУ, 1967. – С. 89-97.
13. Сафонова В.В. Подготовка переводчика как «вторичной языковой личности» (аудитивный аспект)/ И.И.Халеева, В.В.Сафонова // Тетради переводчика (Научно-теоретический сборник). – № 24. – М., 1999. – 237 с.

14. Chomsky N. Aspects of the Theory of Syntax / N. Chomsky. – Cambridge (Mass.), 1965. – 118 с.
15. Melenk, H. Teaching Language in Context / H. Melenk. – Boston: Heinle and Heinle Publishers, 1993. – 532 с.
16. Hymes D. On Communicative Competence /D.Hymes // Sociolinguistics: Select Reading /Ed.J.P.Prideand J.Holmes. – Harmondsworth, 1972. – PP. 95–147.

Spysokvykorystanyhdzherel

1. Adol'f V.A. Formirovanie professional'noj kompetentnosti budushhego uchitelja / V.A. Adol'f // Pedagogika. – 1998. – № 1. – S. 72–75.
2. Akulova O.V. Shkol'noe obrazovanie v sovremennyh sociokul'turnyh uslovijah [Tekst]: monografija / O.V. Akulova, S.A. Pisareva, E.V Piskunova, A.P Trjapicyna; podred. A.P. Trjapicynoj. – SPb.: PetroPress, 2005. – 181 s.
3. Belkin A.S. Kompetentnost'. Professionalizm. Masterstvo / A.S.Belkin. – Cheljabinsk: OAO «Juzh.-Ural. kn. izd-vo», 2004. – 176 s.
4. Volovik N.V. Formirovanie professional'no-pedagogicheskogo interesa u budushhih oficerov v sisteme grazhdanskogo vuzovskogo obrazovanija: avtoref. dis. na soiskanie nauch. stupenja kand. ped. nauk: spec. 13.00.08. «Teorija i metodika professional'nogo obrazovanija» / N. V. Volovik. – Cheboksary, 2004. – 24 s.
5. Emel'janov Ju.N. Teorija formirovanija i praktika sovershenstvovanija kommunikativnoj kompetentnosti: avtoref. diss. na soiskanie nauch. stupenja dokt. psih. nauk: spec. 19.00.07 «Pedagogicheskaja i vozrastnaja psihologija»/ Ju.N.Emel'janov. – L., 1991.– 38 s.
6. Komissarov V.N. Teorija perevoda (lingvisticheskie aspekty) [Tekst] / V.N. Komissarov. – M.: Vysshaja shkola, 1990. – 253 s.
7. Komissarov V.N. Posobie po perevodu s anglijskogo jazyka na russkij. Ch. 1, Ch. 2. / V.N. Komissarov, Ja.I.Recker, V.I.Tarhov – M., 1975.
8. Kopylova N.V. K voprosu o stanovlenii lichnostno-professional'nyh kachestv budushhego specialista / N.V.Kopylova // Voprosypsihologii. – 2005. – № 1. – S. 14 – 17.
9. Levkovskaja Ja.V. K voprosu o formirovanii professional'noj kompetentnosti ustnogo perevodchika / Ja.V. Levkovskaja // Aktual'nye problemy lingvistiki i mezhkul'turnoj

- kommunikacii: Mezhvuz. sb. nauch. tr./ podred. T.V. Emec, E.V. Dozorova, V.P. Kazikinoj. – Magnitogorsk : MaGU, 2003. – № 1. – S. 81–86.
10. Makarovskaja, I.V. Kommunikativnaja kompetentnost' i predstavlenija uchitelja o sebe: avtoref. diss. na soiskanie nauch. stupenja dokt. psih. nauk: spec. 19.00.07 «Pedagogicheskaja i vozrastnaja psihologija» / I.V. Makarovskaja. – SPb., 2003. – 195 s.
 11. Miram G.Je. Osnovy perevoda / G.Je. Miram, V.V. Dajneko, A.M. Gon, L.A. Taranuha, M.M. Grishhenko. — K.: Jel'ga, 2006. — 280 s.
 12. Pavlova V.P. Nekotorye aspekty psihologicheskogo obosnovanija obuchenija pis'mennoj rechi na vtorom jazyke / V.P. Pavlova // V pomoshh' prepodavateljam russkogo jazyka kak inostrannogo. – M.: izd-vo MGU, 1967. – S. 89-97.
 13. Safonova V.V., Haleeva I.I. Podgotovka perevodchika kak «vtorichnoj jazykovej lichnosti» (auditivnyj aspekt) / I.I.Haleeva, V.V.Safonova // Tetradi perevodchika (Nauchno-teoreticheskij sbornik). – № 24. – M., 1999. – 237s.
 14. Chomsky N. Aspects of the Theory of Syntax / N. Chomsky. – Cambridge (Mass.), 1965. – 118 c.
 15. Melenk, H. Teaching Language in Context / H. Melenk. – Boston: Heinle and Heinle Publishers, 1993. – 532 c.
 16. Hymes D. On Kommunikative Competence /D.Hymes // Sociolinguistics: Select Reading / Ed.J.P.Prideand J.Holmes. – Harmondsworth, 1972. – PP. 95–147.

O.S. Kochubei. Psychological analysis of the structural components of the expert's translation competence. The article considers the problem of distinguishing the structural components of the expert's translation competence. Particular attention is paid to the psychological analysis of the structural components that is an important precondition in the process of training future professionals. The article contains the summary of the main trends in the psychological structure of translation competence of the future expert and examines the structure of «translation work» in terms of various psychological approaches.

The article examines the components of translation competence and the place of translation competence among other competencies. The analysis of the concept is made with the consideration of the points of view of various native and foreign scholars. The number of requirements to be met by competent expert translation is recalculated. The general principles of translation learning, the formation of translation competence in a foreign language of the professionals are presented. Different problems of

the native and foreign psychological and educational research in the field of training of competent professionals are solved. The general characteristics of the structural components of translation competence of the expert are presented in the article, the basic characteristic of the modern professional are shown in which the demands to the professionals are displayed. This article investigates the psychological characteristics that defines in a different way the translation competence of the professional. The conclusion about the insufficient investigation of the psychological components structure and the expediency of further research and deeper singling out of the structural components of translation competence is made.

The material is presented in the main stream with the model that treats translation as a means of interlingual communication, the specificity of which defines a set of knowledge and skills that an expert receives in the process of training.

Key words: translation, the Theory of Translation, linguistic identity, communicative activity, competence, worldview, means of communication, semantic perception, professional activity.

Отримано: 24.06.2014 р.

УДК 159.922

С.Л. Кравчук
magnol@ukr.net

Психологічні особливості життєстійкості особистості у зв'язку з її цінностями самоактуалізації

Kravchuk S.L. The psychological peculiarities of hardiness of personality in connection with its values of self-actualization / S.L. Kravchuk // Problems of Modern Psychology: Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, G.S. Kostyuk Institute of Psychology at the National Academy of Pedagogical Science of Ukraine / edited by S.D.Maksymenko, L.A.Onufriieva. – Issue 25. – Kamianets-Podilsky: Aksioma, 2014. – P. 152-166.

С.Л. Кравчук. Психологічні особливості життєстійкості особистості у зв'язку з її цінностями самоактуалізації. В статті представлено теоретико-емпіричний аналіз аспектів проблеми психологічних особливостей життєстійкості та цінностей самоактуалізації особистості. Відмічено, що стресові ситуації, як правило, пред'являють вимоги, що виходять за межі можливостей особистості справлятися з ними, навіть за наявності